

کوردو

شەری شوعه یه

د. کهمال مه زههر

کۆلیجی ئەده بیات - زانکۆی به غدا

بۆ ئەم کاره بزواندنی ههستی ئایینی شتیکی له باره بوو. بۆیه کاسا ئیجیادی یه کسان که له سالی ۱۹۰۸ وه دهسه لاتی ولاتی عوسمانی یان گرتبووه دهست و تا راده یه کی زۆر له دین لایان دابوو، له پیر بوونه وه موسلمان و بانگی جیهادیان دا. ناخووندو مه لایانی ولات به ده بیان فهتوایان بو «شەری کافران» ده رکرد.

سه رهتای شەری به ههزاران عیراقی به دم ئەم بانگه وازه وه چون، تاییهت دواي ئەوهی پساوه ئایینی به گه وه کانی شارانی وه که به غدا و که ره بلا و نه جەف به په رۆشه وه داوایان له خه لکی کرد په نا به رنه بهر چه ک نه با خاکی ولاتیان به هاتنی ئینگلیزی «کافر» گلاو بیت!

ئه مجاریش کوردی ساکاری دلپاک که وه ته وه داوی ده ر وازه ی بالا وه گه لیکیان به نانه سکی و چه ک و تفاق خویانه وه به ره و باشووری عیراق بو شەری ئینگلیز میان نا. تاییسته نه ژماره ی ئەو کوردانه، نه ژماره ی سه رجه می ئەو عیراقی یانه ی به دم ئەو بانگه وازه وه چون به ته واوی ساخ نه کرانه ته وه. که مترین ژماره به یی ئەو سه رجاوانه ی به ده سه ته وه نه ده ههزار و زو تر ریش بیست ههزار عیراقی به. هه رچون بی ژماره یان به یی سه رچاوه ی باوه پیکراو له ژماره ی سه ربازی تورک زیاتر بوو.

هه مان جیاوازی له ژماره ی ئەو کوردانه ی به ده سنگ بانگه وازی ده ر وازه ی بالا وه چون هه یه. به یی ماموستا رفیق حیلمی که به رگی به که می «یادداشت» دا پتر له ههزار سواری کورد به سه رکردایه تی شیخ مه محمود به چه کی خویانه وه بو شەری ئینگلیز له کوردستانه وه چون ته باشوور. هه رچی شوکری مه محمود نه دیه، که نه فه ریکی شاره زایه و کتیکی له سه ر شویی عیراق له شەری به که می جیهاندا داناهه، ده لی تا کانونی دووه می سالی ۱۹۱۵ دوازه ههزار چه کداری عه رب و «دوو ههزاری کوردو تورکمان» ده واریان له له ده ورو به ری

ماوه یه که له مه وه بهر له به لگه نامه یه کی نه یی ئینگلیزه کاندایه راستی به کی بایه خدارم ده رباره ی ده وری کورد له شەری شوعه یه دا به رچاو که وت. که شایانی لیدوان و لیکدانه وه به.

به ره وهی ده وله تی عوسمانی له شەری به که می جیهاندا بداته پال نه له مانیاو لایه نگرانی دزی ولاته هاو په یمانه کان به ماوه یه که ئینگلیزه کان خویان بو داگیر کزنی عیراق ناماده کردبوو، که سی سه د سال ده بوو پچاویان بری بووه سامان و شویی هه لکه وتووی له ناوه ندی رۆژه لاتی نزیک و ناوه راستدا.

بویه کاسا ته نها تا که رۆژیک به سه ر بهر پابوونی شەری له نیوان به ریتانیای گه وروه ده وله تی عوسمانیدا تیه ری کاتیک هیزه چه کداره کانی ئینگلیز له باشووره وه په لاماری خاکی عیراقیان داو هه ره رۆژه، که ده یکرده شەشی ته شرینی دووه می سالی ۱۹۱۴، توانی یان فاوی تا که به نده ری نه و سای عیراق داگیر بکه ن. له و رۆژه وه تا ناگر به سی مو درۆس له ته شرینی دووه می سالی ۱۹۱۸ دا خاکی عیراق بووه په کی که له شه رگه سه ره کی یه کانی رۆژه لاتی ناوه راست که بایه خی بو دیار کردنی چاره نووسی شەری به که می جیهان که م نه بوو. دواي داگیر کردنی فاو به شازده رۆژ هیزه کانی به ریتانیای گه وره شاری به صره ی بایه خداریشیان به ناسانی داگیر کرد.

دامو ده زگای عوسمانی چونکه ده می سان بوو جه ورو سته م و جه و ساندنه وه ی ناره وای بیوه پیشه ی رۆژانه ی وا دارزا بوو نه توانی خوی نه بهر نیشوی هیرشی ولاتیکی پیشکه وتووی وه که به ریتانیای گه وروه دا ر بگری. نه بهر ئەوه فه رم تره وایانی ده ر وازه ی بالا، یا وه که ده لین بابی عانی و نیشاوتیوسی. هه بوو په نا به رنه بهر هه ر یگه په ک بوی هه یی یزیده ی بهر به ست کردنی ئەو نیشاوه بدات.

کومه لایه تی

نمدار سهیر بیان کردووه و زوریان خوش ریستووه بویه کاله قولای دله وه له لایه ن خویانه وه دوو به شی به هشتیان بو قورغ کردووه. همر له بهر نه وه ش ینگلیزه کان رقیان لئی بووه، دواى دامرکاننده وهی شورشی بیست گرتویانه وه به ده سبه سهری ره وانه ی هندستانیان کردووه، دواى له گه ل فهیسه لى یه که مدا بو سالی داهاتوو گه راوه ته وه عیراق.^(۱۱)

شیخ محمود به ناوبانگترین سهردارى کورد بوو که له شهرى شوعه یه دا به شداری ی کرد، همرچنده خوا هلنگار ی عوسمانی یه کان بهر له وه که میان به خوی و کس و کاری نه کردبوو، بویه کالی یان دل بریندارو ناحه زیان بوو.^(۱۲) ره فعه تی یسماعیل به گی داوده و نامیقى عملی ناغای ناموزای و سهد نه حمده ی خانه قاش له و ناوداران ی کوردن که به خویان و پیاوه کانیا نه وه دزی ینگلیز چونه غزاو له شهرى شوعه یه دا به شداری یان کرد.

به شی هره زوری نه وسى هزار کورده ی چونه شهرى ینگلیز بریتى بوون له لایه نگرانی شیخ محمود کو رگه لى داوده و ده لئوو زهنگه نو هه مه وندو جانی دور و به ری کلار.

شهرى شوعه یه بو هردو ولا، چ ینگلیز و چ عوسمانی، پایه خى زور بوو. گوندی شوعه یه که که وتوتنه باکووری روظناوای شاری به صره وه له رووی ستراتیژی یه وه زور گرنگه، نه وسه هه موورینگه سهره کی یه کانی بو به صره ده چون بویندا تیده به رین، بویه کا ینگلیزه کان دواى داگیرکردنی به صره یه کسر کردیانه سهر بازگه و دوایش یه کیک له بنکه جهنگی یه پایه خداره کانیا ن له روزه لاتى ناوه راستدا. سهر کرده ی لشکری عوسمانی له و باوه ردا بوو بو نه وه ی باشووری عیراق له ینگلیز پاک بکاته وه بهر له همر شتیکی تر پیوسته دوژمن له شوعه یه ده رپه رینی.

هیرشى لشکری عوسمانی و چه کدارانی کوردو عهره ب بو سهر سهر بازگه ی شوعه یه به ره به یانی دوازه ی نیسانی سالی ۱۹۱۵ له سى لاوه ده سستی پی کرد. توبی ینگلیز له و شهره دا هیند زال بوو مه وداى نه وه ی نه دا هیرش هینهران بتوانن زور له سهر بازگه ی شوعه یه نریک بکه ونه وه، همرچنده سهره تا توانی یان بگه نه چند ته پولکه به کی ده ور و به ری که بو روظی داهاتوو ینگلیزه کان دیسان گرتیانه وه.

به ره به یانی چوارده ی نیسان دزه هیرشى گه وره ی له شکری ینگلیز ده سستی پی کردو دواى شهرى قورسى چند سه عاتى له شکری تورک و چه کدارانی کوردو عهره ب خراب شکان و به ناچارى کشانه وه بیشه لانی بورجی یه که که وتوتنه روظناوای شوعه یه وه. سلیمان عه سکرى ی فرمانده ی نه و هیزانه، که پیاویکی نازاو لیهاتوو بوو،^(۱۳) له تاوا خوی کوشت.

زیانی ینگلیز له شهرى شوعه یه دا یه ک به یه ک به دروستی زانراوه،

شارى ناصری یه هلدا.^(۱۴) لای میز و ونوسی به ناوبانگ عه بدولر ه زاق حه سنی نه و کوردانه هه زار و پنج صه د که سن،^(۱۵) نه و ژماره یه ی تیکه ل به نو سینی گه لیک میز و ونوسی تر بووه.^(۱۶)

تیکه ل و پیکه لى نه م ژمارانه له که سترخه می و به ره ل لایى کار به ده ستانی عوسمانی یه وه هاتوو. همرچى کار به ده ستانی ینگلیزه نه و او به پیچه وانه ی نه وانه وه هه موو شتیکیان به حساب و نومار و راپورت بوو. هه لبه ت نه و ان پایه خى زوریان دابوو خو ناماده کردنی به رفراوانی عوسمانی بو شهرى داهاتوو ی دواى که وتی شاری به صره، ده ر وازه ی بالا ده یوست همرچونى بی له شکری ینگلیز له ناوچه داگیر کراوه کانی باشووری عیراق ده رپه رینی، چونکه باش له وه گه شتبوو که داگیر کردنی هه موو عیراق بر وای موسلمانانی جهان به تو ناو ده سله لاتی عوسمانی یان ده له قینی، و برای نه وه ی داگیر کردنیکی و امانای گه یشتی دوژمنی بو سهر سنووری خودی تورکیا ده گه یاندا. له بهر نه وانه ی باسمان کردن به لگه نامه کانی ینگلیز بو لیکدانه وه ی نه م جوړه باسانه له گه لیک رووه وه له سهرچاوه ی تر زیاتر جیگه ی بر و ان. جا له یه کیک له به لگه نامه تاییه تی یه کانی وه زاره تی جهنگی به ریشانیادا که سهره تای بیسته کان نو وسراوه ژماره ی نه و کوردانه ی له شهرى شوعه یه دا به شداری یان کردووه سى هزار که سه، واته دوو تاسى هیندی نه و ژمارانه ی تا بیسته وتراون.^(۱۷) نه ممش خوی له خویدا، له بهر گه لیک هو، پایه خى میز و ووی زوره. شهرى شوعه یه یه کم به ره نگر بوونه وه ی کورده دزی ینگلیزی داگیر کهر. هه روه ها سیمای یه کم خه باتی هاو به شی کوردو عهره یی تیدا به دی ده کرى دزی دوژمنی تازه یان.

هاتنی نه وسى هزار کورده به جل و بهرگی نه ته وه یی و خه نه چه رو بر نه وه ی خویانه وه له ریگه ی به غداوه بو ناصری یه سهرنجی هه مووانی راکیشاوه، و ا دیاره به همر شونیکدا تیه رین به گهرمی پیشوازی کراون.^(۱۸) گه وره ترین به لگه ی زیندووی نه م بو چونه هوسه یه کی باوی نه و روظنگاره ی عهره بانه که به دوو جو رگوتوویانه: «دوو به شی به هه شت بو هادی خومان و به شیکشی بو کاک نه حمده نو وه ی، (ثلثین الجنة لهادینا وثلثها لکاک أحمد اولاده)، یا «دوو به شی به هه شت بو هادی خومان و به شیکشی بو شیخ محمود کوردانی،^(۱۹) (ثلثین الجنة لهادینا وثلثا للشیخ محمود واکراوه).

دیاره مه به سست له کاک نه حمده کاک نه حمده دی شیحى کوری شیخ مارفی نودنی پایره گه وره ی شیخ محمود. به لام مه به سست له هادی (سید هادی مگوط) ه که یه کیک له گه وره پیاوانی شامی یه بوو. نه م پیاوه پاره داریکی ده و له مه نندو ده سست و دل فراونیکى سهیر بووه، پاره یه کی یه کججار زوری بو شهرکه رانی شوعه یه و دواى بو به شداری شورشى بیست خه رچ کردووه، له بهر نه وه خه لکی ساکار وه ک باوکی هه زار و

کۆمه لایه تی

داگیرکهری بیایش بوون . پیوسته ئه وهیش له یاد نه کهین که لهو رۆژگارهدا نیکه ئه یه که زور له نیوان ههستی ئاینی و نیشتمانیدا هه بوو، بویه کا جیاگردنه وه دابربنیان له یه کدی کاریکی رهوا نه یه .

ئه وه ههسته بزویسه ره وای کرد سهردارانی عه رب و کورد خه رجی زوری ئه وه هزاران که سه بگرته ئه ستوی خویان . ه ی وایان بووه به قه رز و قولسه ئه وه کاره ی راگه یانده وه ، چونکه وای ده زانی به و جو ره فه رمانی ئاین و نیشتمان به جی دینی .^(۱)

ئینجا له گه ل هه مو و ئه وان ه شدا کار به ده ستانی عوسمانی به ده ستوو رو پیشه ی هه مو و شو فینی به کی رق ئه ستوری بی وه فاو ناله بار ره فتاری ئه وه هزاران کوردو عه ربه له خۆبوردو واته بیان کردوه ، ئه وه ی وای له گه لیکیان کردوه هه ر زوو بگه رپه سه وه هه وارگه ی خویان . به پهی گیرانه وه ی نووسه ریکی ئاگادار ئه فسه ریکی گه وه ی عوسمانی به ناوی ئه حمده به گی ئه وراقه وه زوری شه رمانه باسی ئه وه ی کردوه چون له شکری عوسمانی دوا ی «ده رپه راندنی ئینگلیز له شوعه یه وه به صره» پیوسته بکه وپه گیانی «خو فر و شانی عیراق» که به خایه تی له قه لمه داو ن .^(۲)

هه رچون بی شه ری شوعه یه لاپه ره یه که بایه خداری میژوی هاوچه رخی عیراقه که کورد ده وری دیاری تیدا بینه وه . ده شی له مه وه دوا ژماره ی ئه وه کوردانه ی له وه شه ره دا به شدار ی یان کردوه به سی هه زار که س دابنرین نه ک که متر .

«دوژمه چاوه ر و انکرا وه کانی ولاتی دو وئاوان - میسوپوتامیا» ناو نیشانی سهیری ئه وه به لگه نامه ئینگلیزی به یه که ئه م راستی به میژووی به بایه خداره ی بو پاراستوین . ده رباره ی کورد ئه وه به لگه نامه یه نووسیوی به ده لی : «ئه وان له بهر ئه وه ی شه رکه ری چاک و گورج و گو لن دوژمنیکسی خه تر ، یا تر سناسکن» ،^(۳) وه ک به لگه ش باسی به شدار ی کردنی ئه و سی هه زار چه کداره کورده ی له شه ری شوعه یه دا کردوه . ئینگلیز له راپه ورته نهینی به تایه تی به کانی خویاندا به و جو ره باسی کوردیان ده کرد ، که چی له گه ل ئه وه شدا گه لیک نووسه ری بی ویزدان هه ن که به زوری زورداره کی کوردیان کردنه داردهستی ئینگلیز .

په راویز :

(۱) بو دریزه ی ئه وه باسه بروانه

Zaki Saleh, Mesopotamia - Iraq 1600 - 1914, Baghdad, 1957.

(۲) رۆژی پینچی ته شیری دوومه ی سالی ۱۹۱۴ به ریتانیای گه وه بانگی شه ری دژی ده ولته تی عوسمانی دا .

ئه وان هه زار و دوو سه ده په نجاو هوت کوزراوو برینداریان هه بوو . به لام زیانی له شکری تورک و چه کدارانی کوردو عه رب تا وه کو ئسته به ته واوته نه زانراوه وای دیاره هه رگیز ناشزانری . سه رچاوه هه یه ئه و زیانه ده گه پیننیه شه ش هه زار کوزراوو بریندار .^(۴) به پهی سه رچاوه ئینگلیزی به ئاگاداره کان زیانی به ره ی عوسمانی به کوردو عه ربه وه دوو هیندی زیانی خویان بووه ، که ده کات ده ورو به ری دوو هه زار و پینج سه ده کوزراوو بریندار .^(۵) وای ده چی ئه م ژماره یه له راستی به وه نزیکتر بی ، چونکه ئه و ناوچه انی لاشه ی کوزراوه کانیان تیدا که وتبوو که وتته وه ده ست ئینگلیز .

هه رچی ژماره ی کوزراوو برینداری عه رب و کورده له شه ری شوعه یه دا ئه وه نه زانراوه وه ده زانری . ئارنولد ویلسنی لیرساری سیاسی له شکری ئینگلیز به نیمچه گالته بی کردنیکه وه باسی به شدار ی کردنی چه کدارانی عه رب و کوردی له وه شه ره دا کردوه ،^(۶) هه رچه نده ته گه ر جه نایی بی ری له ناوه رکی ئه وه به شدار ی کردنه بکرا دایه وه هه لیه ت وای به سووکی هه لی نه ئه سه نگاند .

نووسه ری تر هه یه ئه وه به شدار ی کردنه ی به رز نر خاندوه^(۷) شوکری مه حمود نه دیم ، که وه ک وتمان ئه فسه ریکی شه ره زایه ، به تایه تی باسی ده وری چه کدارانی کوردو عه ربی له شه ری رۆژی سیازه ی نیشاندا کردوه وه ک ده لی ئه و رۆژه ژماره یه کی زور له سواری عه رب و کورد بوونه قوچی قوربانی گولله توپه کانی دوژمن . به پهی بو چوونی ئه وه ژماره ی کوزراوو برینداری کوردو عه رب له شه ری شوعه یه دا به سه ر یه که وه خوی داوه له نزیکه ی سی هه زار که س که ، وه ک ده لی ، چوار یه کی هه مو و به شدارانی کوردو عه ربه له وه شه ره دا ، ئه وه ش به پهی هه مو و پشه ودانیک نیسه تیکی زور به رزه .^(۸) من به ش به حالی خو م وای بو ده جم ئه م ژماره یه زوری ، هه رچه نده دانه ری ئه و کتیه له بهر ئه وه ی زمانی تورکی ده زانی توانیوی به سه رچاوه ی عوسمانیش به کار به نی .

له شه ری شوعه یه دا له گه وره پیاوانی کورد نامیقی عه لی ناغای داوده^(۹) شه هید بووه . شایانی باسه بنه ماله ی ئه م پیاوه به دریزایی بیسه کان ناحه زی ئینگلیز و لایه نگر و پشتیوانی شیخ مه حمود بوون .^(۱۰) هه ره ها ، به پهی گیرانه وه ی ماموستاره فیق حیلمی «ره شید پاشای خه لکی سلیمانی کونه مونه سه ری مونه فیک و چه ند پیاویکی ناوداری تری کورد له شه ری شوعه یه دا کوزراون» .^(۱۱)

وه ک گوتمان ناوه رکی میژوی به شدار ی کردنی چه کدارانی کوردو عه رب له شه ری شوعه یه دا گه وره یه . راسته ههستی ئاینی ده وری گه وه ی بی بی بو پال پشه نانی ئه وه هزاران که سه بو شه ری ئینگلیز ، به لام ههستی نیشمانه ره ره یش ده وری خوی له و کاره دا بی ، چونکه به لای ئه وان هه وه ئینگلیز هه ر کافر و غه یره دین نه بوون ، به لکو هه مان کات

کومه لایه تی

(۱۴) سلیمان عسکری ی زور پروای به پیوستی یاریدهی چه کدارانی کوردو عه رب بوو. بهر له شهری شوعه یه بریندار کرابوو، له کاتی شهری شوعه یه دا به برینداری سهرکردایه تی هیزه کانی ده کرد.

(15) A.T. Wilson, Op. CIL., P.35

(۱۶) العمید الرکن شکری محمود ندیم، المصدر السابق، ص ۲۹.

(17) A.T. Wilson, Op. Cit., P.35

(18) Jbid, PP. 22-23

(۳) ئەسلە کەمی «پاشا قاپی سی - قاپوسی» یه که «بایی عالی» شیان یی ده گوت، دياره ئەمیان له «الباب العالی» ی عه ره یی یه وه هاتوو. له زمانه نه وروپایی یه کاندای (پۆرتە) ی یی دەلێن که به ئیتالیایی (Porta) و به فەرهنسه یی (Porte) یه و به مانای دەرگا دیت. عوسمانی یه کان به جیکاری (مقر عمل) صدەری ئەعزم، یا سەرەک وه زیرانیان ده گوت پاشا قاپوسی که میژوونوسان جار و بار به هه له له بریتی ناوی ده ولته تی عوسمانی به کاری دین، نه وه هه له یه ی بوته راست و و له میژوونوسیدا به و جوړه جینگه ی خۆی کردوته وه. پیم وایه به کوردی ده توانین بلێن «ده روزه ی بالا» یا «ده روزه ی پاشا».

(4) A.T. Wilson, Loyalties Mesopotamia, 1914 - 19178

A personal and historical record, London, 1930, PP. 33 - 34.

(۵) ره فیق حیلمی، یادداشت، چاپی یه که م، بهرگی یه که م، به غدا، ۱۹۵۶، ل ۴۹ - ۵۰.

(۶) العمید الرکن شکری محمود ندیم، حرب العراق ۱۹۱۴ -

۱۹۱۸. دراسة علمية، الطبعة الثامنة، بغداد، ۱۹۷۴، ص ۲۹ - ۳۰.

(۷) عبدالرزاق الحسنی، العراق في دوری الاحتلال والانتداب، لجزء الأول، صیدا، ۱۹۳۵، ص ۱۶ - ۱۷.

(۸) به وینه پروانه:

الدكتور عبدالله الفياض، الثورة العراقية الكبرى سنة ۱۹۲۰، الطبعة الثانية، بغداد، ۱۹۷۵، ص ۱۵۳.

(9) War Office, 32/5806/2205, «The Potential Enemies in Mesopotamia», Np. 162/428, dated April 15, 1920.

(۱۰) پروانه: «العراق» (جريدة)، بغداد، ۲۹ حزيران ۱۹۷۸.

(۱۱) دياره مه به سستی پیاوه کانی یه که هه موویان کورد بوون.

(۱۲) دیدنه ی له گه ل ماموستا عه پیدولر زاق حه سه نی رفزی نوزده ی

کانوونی دووه می سالی ۱۹۹۰

(۱۳) یو دریزه ی ئەم یاسه پروانه:

M.S. Lazarev, Kurdistan I Kurds kaya Problema (90 - e godi XIX veka - 1917), Moscow, 1969, PP. 143, 211, 212, 216 - 217, 230, 302, 302, 348, 355-357, 268, 371

(۱۹) به وینه پروانه:

الدكتور عبدالله الفياض، المصدر السابق، ص ۱۴۹ - ۱۵۳، العمید الرکن شکری محمود ندیم، المصدر السابق، ص ۲۸ - ۳۰، ۳۳.

(۲۰) العمید الرکن شکری محمود ندیم، المصدر السابق، ص ۳۳.

(۲۱) شوکری محمود ندیم به هه له به هه مه وه ندی ی له قه له م داوه.

(۲۲) یو دریزه ی ئەم یاسه پروانه لاپه ره صدوسی و صدو چل و هه سستی نه و کتیه مان که سالی ۱۹۷۸ له به غدا به ناوی «دور الشعب الكردي في

ثورة العشرين العراقية» هه و بلاومان کردوته وه.

(۲۳) ره فیق حیلمی، یادداشت، بهرگی یه که م، ل ۵۰.

(۲۴) دوکتور عه بدوللا فه ییاز له م باره یه وه به تاییه تی باسی محمه د

سه عید حه بویی ده کات و ده لئی مولکی خۆی خسته ره هه وه تا بتوانی

تهرکی خه رجی چه کداره کانی بگریته نه سستو (پروانه لاپه ره ۱۵۲ - ۱۵۳ ی کتیه که ی).

(۲۵) فريق المزهر ال فرعون، الحقائق الناصعة في الثورة العراقية سنة

۱۹۲۰، الجزء الاول، بغداد، ۱۹۵۲، ص ۳۹ - ۴۰.

(8) W.O., 32/5806/2205, «The Potential Enemies in Mesopotamia», No.

162/428, dated April 15, 1920.

الكرْد ومركة الشعية

د. كالك نطهر

سبق، ففي رأي الوزارة الحربية البريطانية وصل عدد الفرسان الكردي في الشعية الى ثلاثة الاف شخص، الرقم الذي نميل اليه اكثر من غيره لاسباب حللتها بشيء من الاسهاب.

ويتكرر الغموض نفسه بالنسبة لضحايا العثمانيين، نظاميين وغير نظاميين، في معركة الشعية التي بدأت صبيحة الثاني عشر من نيسان سنة ١٩١٥، واستمرت لمدة ثلاثة ايام. تجسد دور المجاهدين العرب والكردي في يومها الثاني بصورة خاصة.

كان الشيخ محمود البرزنجي أبرز زعيم قاد المجاهدين الكردي الذين كانوا يتألفون أساساً من أنصاره في منطقة السليمانية، ومن أبناء عشائر داوده وزنگنه وفرع كلار من الجاف في منطقة كركوك. وكان كل من رشيد باشا متصرف المتفك السابق ورفعت اسماعيل بيك داوده ونامق علي اغا والسيد أحمد خانقاه من بين الشخصيات الكردية التي اشتركت في المعركة، وقد استشهد رشيد ونامق في معمراتها.

يتسم الاشتراك الكردي في معركة الشعية باهمية تاريخية خاصة باعتباره أول تصد كردي للمحتلين الانكليز، ولكونه يتطوي أيضاً على أولى سمات لنضال العربي - الكردي المشترك ضد هؤلاء. ومما له مغزاه بهذا الخصوص ان احدى الهوسات التي كان يرددها الناس في الجنوب يومذاك كانت تقول: «ثلثين الجنة لهاديننا وثلثها لكالك أحمد وأولاده»، وقد وردت بصيغة أخرى هي «ثلثين الجنة لهاديننا وثلثها للشيخ محمود واكراده». ويقصد بالاول منهما في الصياغة الاولى كالك أحمد الشيخ بن الشيخ معروف النودهي الجد الأكبر للشيخ محمود، أما هاديهم فكانوا يقصدون به الوجيه الشامي المعروف هادي مكوطر الذي تحمس للجهاد. وصرف على المجاهدين من حلاله بحماس منقطع النظر.

بعد النجاح السريع الذي حققته القوات البريطانية في جنوبي العراق على إثر نشوب الحرب بين انكلترا والدولة العثمانية يوم الخامس من تشرين الثاني سنة ١٩١٤، والتي تمخض عنها إحتلال الفاو والبصرة في غضون أقل من شهر واحد، لجأ الباب العالي الى سلسلة من الاجراءات بهدف ردع القوات الغازية، وطردها من المواقع التي إحتلتها. فرجع الاتحاديون صاغرين شعارين للجهاد بعد ان تنكروا له. ولكل مايتعلق به على مدى السنوات السابقة بسبب سياستهم العلمانية والقومية المتعصبة.

تمكن العثمانيون بمصلى جهاد أعلنه شيخ الاسلام في استانبول، وكبار رجال الدين في العراق، من تحشيد الاف مؤلفة من المجاهدين العرب والكردي الذين توجهوا بحماس المؤمن صوب الناصرية لمحاربة «الغزاة الكفرة» في الشعية.

لاتوفر حتى اليوم أرقام دقيقة عن عدد العراقيين الذين استجابوا لنداء الجهاد، إذ انها تتراوح ما بين عشرة الاف وعشرين ألفاً تقديراً لا تحديداً. ويكتنف قدر اكبر من الغموض التقديرات التي قيلت حتى الان عن عدد الكردي الذين اشتركوا في تلك المسيرة المهمة تاريخياً. ففي مذكراته سجل لنا رفيق حيلمي، الذي كان من مقربي الشيخ محمود - قائد المشتركين الكردي في المسيرة، ان «أكثر من الف فارس أتبعوا الشيخ محمود الى الشعية». وفي رأي الحسنسي كان عدد هؤلاء الفاً وخمسمائة، الرقم الذي إقتبسه منه آخرون ممن تطرقوا الى الموضوع بصورة عابرة. بينما يؤكد العميد الركن شكري محمود نديم ان «الفي كردي وتركماني» ذهبوا الى الناصرية، ومنها الى الشعية. أما الانكليز فقد سجلوا في وثائقهم الخاصة رقماً اكبر من كل ما